NIILO JÄÄSKINEN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. december 16.[1]

I – Bevezetés

1. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet egy lengyel nemzetiségű litván állampolgár[2], Malgožata Runevič-Vardyn és lengyel állampolgár házastársa, Łukasz Paweł Wardyn, illetve a vilniusi (Litvánia) önkormányzat jogi főosztályának anyakönyvi hivatala között folyamatban lévő eljárásban terjesztették a Bíróság elé azt követően, hogy e hivatal elutasította az érdekeltek családi nevének és utónevének megváltoztatását az általa részükre kiállított születési és házassági anyakönyvi kivonatokban.

2. Az alkalmazandó litván szabályozás előírja, hogy az anyakönyvi okmányokban a természetes személyek családi nevét és utónevét úgy kell átírni[3], hogy az megfeleljen az állam hivatalos nyelve szerinti írásmódra vonatkozó szabályoknak. Következésképpen kizárólag a latin betűk használata engedélyezett, a diakritikus írásjelek[4], a kettős betűk[5], továbbá a latin betűket érintő minden egyéb olyan grafikai változtatás kizárásával, amelyeket más nyelvek használnak, a litván nyelvben azonban nem fordulnak elő.

3. A kérdést előterjesztő bíróság, a Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (a vilniusi első

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – M. Runevič-Vardyn a Litvániában élő lengyel közösséghez tartozónak vallja magát, amely a lakosságnak körülbelül 7 %-át teszi ki, és főként Vilnius városban és Vilnius megyében él. Ugyanis szülei lengyel származásúak, továbbá olyan, több generációig visszamenő dokumentumokat mutatott be, amelyek a vilniusi régióban élő tősgyökeres lengyel lakossághoz való szoros kulturális, nyelvi és érzelmi kötődését tanúsítják.

3 – A jelen ügy a latin ábécéből eredő betűkkel írt családi nevek és utónevek átírására vonatkozik, nem pedig az Európai Unió hivatalos nyelvei között megtalálható két másik – a cirill és a görög – ábécéből való átírásra. Ez utóbbi kérdéssel kapcsolatban lásd a C-168/91. sz. Konstantinidis-ügyben 1993. március 30-án hozott ítéletet (EBHT 1993., I-1191. o.).

4 – A diakritikus jel vagy diakritikus írásjel olyan, a latin ábécét használó több nyelvben is alkalmazott grafikai elem, amely valamely betű fölött, alatt, mellett vagy a betűn áthúzva található, és módosítja annak kiejtését, vagy egyenesen új betűt alkot. Így a német nyelvben a tréma („¨”), az úgynevezett „Umlaut”, amelyet például az „A” betűhöz illesztenek, az említett betű kiejtésének változását jelöli, míg a finn nyelvben az „Ä” egy önálló betű.

5 – A kettős betű valamely írásrendszer két grafémájából jön létre, és egyetlen grafémának számít, illetve önálló betűként is megjelenhet (például az „OE”-ből „Œ” lesz).

kerületi bíróság) arra keres választ, hogy az ilyen nemzeti szabályozás ellentétes-e a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv[6] 2. cikke (2) bekezdésének b) pontjával – amely még nem képezte előzetes döntéshozatali eljárás keretében értelmezés tárgyát –, vagy az EK 12. cikkel és az EK 18. cikkel.

4. A Bírósághoz már többször fordultak az európai uniós polgárok anyakönyvezésére, különösen a családi nevükre vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekkel.[7] A Bíróság legújabb ítélkezési gyakorlatában meglehetősen kedvező álláspontot fogadott el azokra a magánszemélyekre nézve, akik vitatták az anyakönyvi okmányokban szereplő családi nevek írására vonatkozó közigazgatási gyakorlatot. A jelen ügyben a Bíróságnak elsősorban azt kell eldöntenie, hogy a valamely etnikai kisebbséghez tartozó személy vagy a másik tagállam állampolgára hivatkozhat-e az uniós jogra annak érdekében, hogy valamely tagállam hatóságait saját anyanyelvének használatára kényszerítse, mégpedig az említett államban hatályban lévő azon alkotmányos alapelvek ellenére, amelyek védik az állami hivatalos nyelvet.

5. Ez az előzetes döntéshozatal iránti kérelem is rámutat arra, hogy az itt felmerült problémák mind az alapeljárás feleiben, mind az érintett tagállamokban heves érzelmeket váltanak ki.[8] Tény, hogy a jelen ügy érzékeny történelmi és geopolitikai szempontokat is felvet. A két világháború közti Európában ugyanis a vilniusi régió komoly politikai konfliktusok színtere volt, és az ebben a régióban élő lengyel származású lakosság folyamatos politikai feszültségeket okozott a Litván Köztársaság és a Lengyel Köztársaság között, amely két tagállamot 1836 és 1918 között, a Lengyel–Litván Unió, majd az orosz birodalom keretei közt hosszú közös történelem kötött össze.

6. A családi neveknek és az utóneveknek mind a magánszemélyek, mind az államok szempontjából kitüntetett jelentősége van. Valamely személy számára a neve és annak

6 – HL L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.

7 – Lásd a fent hivatkozott Konstandinis-ügyben hozott ítéletet, a C-148/02. sz. Garcia Avello ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletet (EBHT 2003., I-11613. o.), valamint a C-353/06. sz., Grunkin és Paul ügyben 2008. október 14-én hozott ítéletet (EBHT 2008., I-7639. o.). Más ügyek a születési idő anyakönyvi okmányokban való átírásával kapcsolatosak, mint például a C-336/94. sz. Dafeki-ügyben 1997. december 2-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-6761. o.) alapjául szolgáló ügy.

8 – Lásd többek közt a brit *The Economist* folyóirat 2010. október 23-i, illetve a *Helsingin Sanomat* finn hetilap 2010. november 19-i cikkét, amelyek a Litván Köztársaság és a Lengyel Köztársaság közti viszonynak a lengyel eredetű családi nevek és utónevek litván anyakönyvi okmányokban történő átírása miatti megromlását tárgyalják.

írásmódja lelki, etnikai, sőt nemzeti identitásának alapvető összetevőjét képezi.[9] E jelenségre példaként említeném az „idegen" eredetű családi nevek önkéntes megváltoztatását, amely a XX. század eleji Finnországban tömeges méreteket öltött. A történelem során többé-kevésbé nacionalista megfontolások több európai államban a nemzeti vagy etnikai kisebbségekhez tartozó személyek családi neveinek immár nem önkéntes, hanem erőszakos megváltoztatását is ösztönözték, csakúgy mint olyan szabályok megalkotását, amelyek előírták, hogy az anyakönyvi okmányokban az utóneveket azok nemzeti változata szerint, az idegen hangzókat kizárva kell írni. Az ezzel kapcsolatos egyéni szabadságot egyes államokban közrenddel kapcsolatos megfontolásokra hivatkozva is korlátozzák.[10] A családi neveket és az utóneveket illetően az egyéni és az állami érdekek között feszülő ellentét a Bíróság, illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatában is megjelenik.[11]

II – Jogi háttér

A – *A nemzetközi jog*

1. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény

7. Az 1950. november 4-én Rómában kelt említett egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges."

9 – Az Emberi Jogok Európai Bírósága a nevet úgy határozta meg, mint „a személy egyéniesítésének fő eszköze a társadalomban" (lásd az EJEB, 2010. november 9-i Losonci Rose és Rose kontra Svájc ítéletet, 664/06. sz. kereset, 51. §).

10 – Lásd Kangas, U., *Ihmisen nimi [A személyek neve]*, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 1991., 5., 6. és 12. o.

11 – Nina Holst-Christensen megállapítja, hogy az olyan határozatok, mint például a fent hivatkozott Grunkin és Paul ügyben hozott ítélet, tagállami szemszögből nézve irritálónak tűnhetnek, azonban az állampolgárok számára lehetőséget biztosítanak a zavaró és meghaladott nemzeti szabályok lerontására. Lásd Hols-Christensen, N., „What's in a Name? – EU-retten som korrektionsfaktor i forhold til national navnelovgivning [Az uniós jog mint a nevekre vonatkozó nemzeti jogalkotás korrekciós tényezője]", *Familieret og engagement – Hilsener til Svend Danielelsen*, Thomson Reuters Professional A/S, Koppenhága, 2009., 187–197. o.

2. A családi nevek és utónevek anyakönyvekben történő jelöléséről szóló 14. sz. ICCS-egyezmény

8. A családi nevek és utónevek anyakönyvekben történő jelöléséről szóló, a Nemzetközi Személyi Jogállapoti Bizottság égisze alatt Bernben, 1973-ban szeptember 13-án kelt egyezmény (a továbbiakban: 14. sz. ICCS-egyezmény) 1977. február 16-án lépett hatályba.[12]

9. Az említett egyezmény 2. cikke szerint:

„Ha a Szerződő Állam hatósága anyakönyvi okmányt állít ki, és ebből a célból anyakönyvi okmány vagy más dokumentum olyan másolatát vagy kivonatát nyújtják be, amelyben a családi nevek és az utónevek ugyanolyan betűkkel szerepelnek, mint amelyekkel az okmányt ki kell állítani, akkor e családi neveket és utóneveket betűről betűre, változtatás és fordítás nélkül át kell venni.

A fenti családi nevekben és utónevekben előforduló diakritikus jeleket akkor is át kell venni, ha e jelek abban a nyelvben, amelyen az okmányt kiállítják, nem fordulnak elő."

B – *Az uniós jog*

1. Az EU-Szerződés

10. Az EU-Szerződés 4. cikkének (2) bekezdése szerint:

„Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását […]."

2. Az Európai Unió Alapjogi Chartája

11. Az Európai Unió Alapjogi Chartája[13] 7. cikkének szövege az alábbi:

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák."

12 – A 14. sz. ICCS-egyezményben részes államok a Belga Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság és a Török Köztársaság. Sem az Európai Unió, sem a jelen ügyben közvetlenül érintett tagállamok, úgymint a Litván Köztársaság és a Lengyel Köztársaság nem részesei ennek az egyezménynek.

13 – 2000. december 7-én hirdették ki Nizzában (HL C 364., 1. o.); a Lisszaboni Szerződés (HL 2007. C 303., 1. o.) elfogadásakor módosították, illetve jogilag kötelező erővel ruházták fel.

3. Az EK-Szerződés[14]

12. Az EK 12. cikk első bekezdése kimondja:

„E szerződés alkalmazási körében és az abban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetés.”

13. Az EK 18. cikk (1) bekezdése szerint:

„A Szerződésekben és a végrehajtásukra hozott intézkedésekben megállapított korlátozásokkal és feltételekkel minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz.”

4. A 2000/43 irányelv

14. Az EK 13. cikk alapján elfogadott 2000/43 irányelv a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szól.

15. Ezen irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja így rendelkezik:

„Közvetett megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egy faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.”

16. A 2000/43 irányelv 3. cikke az irányelv hatályát a következőképpen határozza meg:

„(1) A Közösségre ruházott hatáskörök keretein belül ez az irányelv vonatkozik minden személyre, mind a köz-, mind a magánszektorban, beleértve az állami szerveket is, a következők tekintetében:

[…]

h) az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást [helyesen: a nyilvánosság rendelkezésére álló árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint ezen áruk szállítása és e szolgáltatások nyújtása, beleértve a lakással kapcsolatos árukat és szolgáltatásokat].

(2) Ez az irányelv nem vonatkozik az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódra, és nem érinti a harmadik országok

14 – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekben felhozott EK 12. és EK 18. cikk jelenleg EUMSZ 18. cikk és EUMSZ 21. cikk. Mivel azonban a jelen ügy elsősorban a litván jognak az EUM-Szerződés hatálybalépése előtti rendelkezéseinek alkalmazásával kapcsolatos, ezért a hivatkozás az EK-Szerződés ezen időpontot megelőző számozására történik.

állampolgárainak és hontalan személyeknek a tagállamok területére történő belépésének és ott tartózkodásának előírásait és feltételeit, továbbá semmilyen bánásmódot, amely harmadik országok állampolgárainak és hontalan személyeknek a jogállásából fakad."

C – *A litván jog*

1. Az alkotmány

17. A litván alkotmány 14. cikke kimondja, hogy a hivatalos nyelv a litván.

2. A polgári törvénykönyv

18. A litván polgári törvénykönyv (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) 2.20. cikkének (1) bekezdése értelmében „minden személyt megillet a névviseléshez való jog. A névviseléshez való jog magában foglalja a családi név, az egy vagy több utónév és a felvett név viseléséhez való jogot".

19. A polgári törvénykönyv 3.31. cikke így rendelkezik:

„Mindkét házastársnak jogában áll megőrizni a házassága előtt viselt családi nevét, jogában áll továbbá házastársa családi nevét közösen viselt családi névként választani, illetve a házastársa nevének a saját nevéhez kapcsolásából alkotott kettős nevet választani."

20. A polgári törvénykönyv 3.281. cikke úgy rendelkezik, hogy az anyakönyvi okmányokat az anyakönyvről szóló, az igazságügyi miniszter által közzétett szabályok szerint kell nyilvántartásba venni, újból kiállítani, módosítani, kiegészíteni vagy kijavítani.

21. A polgári törvénykönyv 3.282. cikkének rendelkezése értelmében „az anyakönyvi okmányokban szereplő bejegyzéseket litvánul kell megtenni. A családi neveket, az utóneveket és a helységneveket a litván nyelv szabályainak megfelelően kell írni."

3. Az anyakönyvre vonatkozó szabályok

22. Az anyakönyvre vonatkozó szabályok megerősítéséről szóló, 2008. július 22-i IR-294. litván igazságügyi miniszteri rendelet[15] 11. pontja kimondja, hogy az anyakönyvi okmányokban szereplő bejegyzéseket litván nyelven kell írni.

15 – Žin., 2008., 88-3541. sz.

III – Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

23. Malgožata Runevič-Vardyn, aki 1977. március 20-án született Vilniusban, lengyel származású litván állampolgár. Kijelenti, hogy szüleitől apja „Runiewicz" családi nevét és a lengyel „Małgorzata" utónevet kapta.

24. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint az 1977. június 14-én kiállított születési anyakönyvi kivonatban a családi nevét és az utónevét litván alakban, „Malgožata Runevič"-ként jegyezték be. Ugyanez a családi név és utónév szerepel a vilniusi önkormányzat anyakönyvi hivatala által 2003. szeptember 9-én kiállított új születési anyakönyvi kivonatban, valamint a számára a hatáskörrel rendelkező hatóságok által 2002. augusztus 7-én kiállított litván útlevélben is.

25. Az alapügy felperesének észrevételeiből ezzel szemben az tűnik ki, hogy az 1977-ben kiállított születési anyakönyvi kivonatot cirill betűkkel írták,[16] illetve a családi név és az utónév „Malgožata Runevič" formában csak az említett, 2003-ban kiállított anyakönyvi kivonatban és a 2002-ben kiállított útlevélben szerepel. Az érintett elmondása szerint kérésére sikerült elérnie, hogy lengyel nemzetisége fel legyen tüntetve az említett útlevélben.[17] Hozzáteszi, hogy 2006. július 31-én a varsói (Lengyelország) önkormányzat anyakönyvi hivatala olyan születési anyakönyvi kivonatot állított ki a számára a lengyel jog alapján, amelyben utóneve és családi neve „Małgorzata Runiewicz"-ként szerepel.

26. Miután egy ideig Lengyelországban lakott és dolgozott, az alapügy felperese 2007. július 7-én, Vilniusban házasságot kötött Łukasz Paweł Wardynnal, aki lengyel állampolgár. A vilniusi önkormányzat anyakönyvi hivatala által kiállított házassági anyakönyvi kivonatban „Łukasz Paweł Wardyn" nagybetűs átírásban „LUKASZ PAWEL WARDYN"-ként szerepel, azaz a diakritikus jelek nélküli latin betűket használva, míg házastársa neve „MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN"-ként, vagyis kizárólag a – „W" betűt nem tartalmazó – litván betűk felhasználásával szerepel. Az alapügy felperesei jelzik, hogy 2008-ban egy olyan lengyel házassági anyakönyvi kivonatot kaptak, amelyben családi nevük és utónevük

16 – A Bíróságnak átadott ügyiratok tartalmazzák a Litván SZSZK hatóságai által kiállított eredeti születési anyakönyvi kivonat másolatát. Ebben a „Малгожата Михайловна Руневич" bejegyzés szerepel, amely közvetlen cirill betűs átírása az apa nőnemre utaló toldalékkal ellátott családi neve és utóneve, továbbá a gyermek utóneve litván változatának. Az említett anyakönyvi kivonat az érintett gyermek édesapja és édesanyja vonatkozásában a „Национальность", azaz a nemzetiség rovatban a „Поляк", illetve a „Полька", azaz a „lengyel" [férfi] és a „lengyel" [nő] megnevezést tünteti fel.

17 – A tárgyaláson L. Wardyn ugyanakkor úgy nyilatkozott, hogy házastársa litván állampolgár, hozzátéve azt is, hogy nem rendelkezhet kettős állampolgársággal.

bejegyzésére lengyel alakban került sor.[18] Az érintettek jelenleg a házasságukból származó gyermekükkel együtt Belgiumban laknak.

27. 2007. augusztus 16-án az alapügy felperese azzal a kérelemmel fordult a vilniusi önkormányzat anyakönyvi hivatalához, hogy egyrészt a családi nevét és az utónevét a születési anyakönyvi kivonatában „Malgožata Runevič"-ről „Małgorzata Runiewicz"-re, másrészt a házassági anyakönyvi kivonatában „Malgožata Runevič-Vardyn"-ról „Małgorzata Runiewicz-Wardyn"-ra módosítsák.

28. 2007. szeptember 19-én kelt válaszában a fent említett hivatal arról tájékoztatta M. Runevič-Vardynt, hogy a Litvániában hatályos jogszabályok alapján nem lehetséges az anyakönyvi okmányokban szereplő bejegyzések módosítása.

29. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül az is, hogy M. Runevič-Vardyn és Ł. P. Wardyn keresetet nyújtottak be, amelyben kérték, hogy a bíróság kötelezze a vilniusi önkormányzat anyakönyvi hivatalát új születési és házassági anyakönyvi kivonat kiállítására az M. Runevič-Vardyn által az említett hivatalhoz benyújtott kérelemnek megfelelően.

30. A Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas, mivel úgy ítélte meg, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita keretében a közösségi jog értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban felmerült kérdésekre nem képes egyértelmű választ adni, felfüggesztette az eljárást, és az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából:

1) „Tekintettel a […] 2000/43 […] irányelv rendelkezéseire, úgy kell-e értelmezni az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját, hogy az tiltja a tagállamok számára az etnikai származás alapján történő közvetett hátrányos megkülönböztetést abban az esetben, ha a nemzeti szabályozás szerint az anyakönyvi okmányokban a személyek családi nevét és utónevét kizárólag a nemzeti nyelv betűivel lehet leírni?

2) Tekintettel a […] 2000/43 […] irányelv rendelkezéseire, úgy kell-e értelmezni az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját, hogy az tiltja a tagállamok számára az etnikai származás alapján történő közvetett hátrányos megkülönböztetést

18 – A tárgyaláson a lengyel kormány jelezte, hogy a kérdéses születési és házassági anyakönyvi kivonatot minden bizonnyal a Litván Köztársaság és a Lengyel Köztársaság által 1994. április 26-án aláírt kétoldalú szerződés alapján állították ki, amelynek 14. cikkében az szerepel, hogy a szerződő felek kijelentik, a 13. cikk második bekezdésében felsorolt személyek családi nevüket és utónevüket jogosultak ahhoz az etnikai kisebbséghez tartozó hangzással viselni, amelyhez tartoznak. A lengyel kormány hozzátette, nem zárja ki, hogy ezt a rendelkezést valamely lengyel anyakönyvvezető közvetlenül alkalmazandó szabálynak tekintette.

abban az esetben, ha a nemzeti szabályozás szerint az anyakönyvi okmányokban a más etnikai származású vagy állampolgárságú személyek családi nevét és utónevét latin betűkkel, más nyelvekben használatos diakritikus írásjelek, kettős betűk vagy a latin ábécé betűi egyéb módosításainak mellőzésével kell leírni?

állampolgárságú személyek családi nevét és utónevét latin betűkkel, más nyelvekben használatos diakritikus írásjelek, kettős betűk vagy a latin ábécé betűi egyéb módosításainak mellőzésével kell leírni?"

3) Tekintettel az EK 18. cikk (1) bekezdésére, amely szerint minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz, és az EK 12. cikk (1) bekezdésére, amely tiltja az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetést, úgy kell-e értelmezni ezeket a rendelkezéseket, mint amelyek tiltják a tagállamok számára annak szerepeltetését az általuk kialakított szabályozásban, hogy az anyakönyvi okmányokban a családi neveket és az utóneveket kizárólag a nemzeti nyelv betűivel lehet leírni?

31. A jelen ügyben M. Runevič-Vardyn és Ł. P. Wardyn, a litván, az észt, a lett és a lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli és szóbeli észrevételeket nyújtottak be. A cseh, a portugál és a szlovák kormány kizárólag írásbeli észrevételeket nyújtott be.

IV – Elemzés

4) Tekintettel az EK 18. cikk (1) bekezdésére, amely szerint minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz, és az EK 12. cikk (1) bekezdésére, amely tiltja az állampolgárság alapján történő megkülönböztetést, úgy kell-e értelmezni ezeket a rendelkezéseket, mint amelyek tiltják a tagállamok számára annak szerepeltetését az általuk kialakított szabályozásban, hogy az anyakönyvi okmányokban a más etnikai származású vagy

A – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról*

32. A litván kormány elfogadhatatlansági kifogást nyújtott be az előzetes döntéshozatalra

előterjesztett kérdések egy részére vonatkozóan. Ebben arra a következtetésre jut, hogy a válaszadásra a Bíróság nyilvánvalóan nem rendelkezik hatáskörrel. Állítása alátámasztása érdekében kétféle kifogásra hivatkozott.

33. Az említett kormány azt állítja, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és negyedik kérdés elfogadhatatlan, mivel azok Ł. P. Wardynt illetően nem függenek össze az alapeljárás tényállásával és céljával.

34. A litván kormány – e tekintetben a cseh kormánnyal egyetértésben – az összes előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés kapcsán úgy látja, hogy azok elfogadhatatlanok annyiban, amennyiben a M. Runevič-Vardyn leánykori nevének írásmódját szabályozó nemzeti szabályokhoz kapcsolódnak, mivel e szabályok Litvánia tisztán belső helyzetére vonatkoznak, és ezért más tagállamot nem érintenek.

35. Az Ł. P. Wardyn eljárásjogi helyzetére vonatkozó első kifogást illetően úgy vélem, hogy az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a „felek" kifejezéssel az Európai Unió Bírósága alapokmánya 23. cikkének(1) bekezdése azokra a felekre utal, akik ezzel a minőséggel rendelkeznek az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztő nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő eljárásban, és senki másra.[19]

36. Az alapeljárás tárgyával össze nem függő vagy feltételes jellegű előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elfogadhatóságát illetően emlékezetek arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint[20] az előzetes döntéshozatali eljárás keretében, az ügy sajátosságaira figyelemmel a nemzeti bíróság van a legalkalmasabb helyzetben annak megítélésére, hogy egyrészt az ítélethozatal szempontjából szükséges-e az előzetes döntéshozatal, másrészt a Bíróság számára feltett kérdések relevánsak-e. Ennélfogva, ha a nemzeti bíróságok által feltett kérdés valamely uniós jogi rendelkezés értelmezésére vonatkozik, a Bíróság főszabály szerint köteles a kérelemről határozni.

37. A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a nemzeti bíróság jelzi, hogy M. Runevič-Vardyn és Ł. P. Wardyn közösen fordultak hozzá, így e bíróság „felpereseknek" minősítette őket. Mivel Ł. P. Wardyn az alapügyben peres fél, következésképpen a Bíróság előtt folyamatban lévő eljárásban is félnek minősül. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tehát még az ő tekintetében sem elfogadhatatlanok, még akkor sem, ha megállapítást nyer, hogy

19 – Lásd különösen a C-116/02. sz. Gasser-ügyben 2003. december 9-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-14693. o.) 27. pontját.

20 – Lásd különösen a C-144/04. sz. Mangold-ügyben 2005. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-9981. o.) 34. és azt követő pontjait, a C-98/09. sz. Sorge-ügyben 2010. június 24-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-5837. o.) 24. pontját, valamint a C-45/09. sz. Rosenbladt-ügyben 2010. október 12-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-9391. o.) 32. pontját.

a kérdést előterjesztő bírósághoz benyújtott kereset tárgya M. Runevič-Vardyn helyzetére korlátozódik.

B – *Az ügy érdeméről*

38. A bíróság a döntés meghozatala érdekében szükségesnek és jogilag relevánsnak tartotta, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseibe a Ł. P. Wardynra vonatkozó ténybeli és jogi elemeket is belefoglalja. A fent említett ítélkezési gyakorlatból következően a Bíróság csak akkor utasíthat el egy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, vagy a felvetett probléma hipotetikus jellegű. Úgy gondolom, hogy a jelen ügyben ez nem áll fenn.

1. Előzetes észrevételek

a) A hatáskörök megosztásáról

39. A második kifogás kapcsán, amely ahhoz az állításhoz kapcsolódik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgya tisztán belső jellegű annyiban, amennyiben az M. Runevič-Vardyn leánykori nevére vonatkozik, emlékeztetek arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata[21] alapján ez a probléma nem az elfogadhatatlansági kifogás körébe tartozik, hanem az ügy érdemét érintő olyan kérdés, amelynek a vizsgálatára a későbbiekben kerül sor.

40. Következésképpen az összes előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre választ kell adni, beleértve azokat is, amelyek az M. Runevič-Vardynnak a házasságát megelőző anyakönyvezésére vonatkoznak.

41. Az uniós jog nem érinti a családi nevek és az utónevek anyakönyvi okmányokban történő feltüntetése rendszerének kialakítására vonatkozó tagállami hatáskört.[22] Az anyakönyv fogalmára vonatkozó uniós szintű harmonizáció hiányában[23] az egyes tagállamok jogszabályai határozzák meg a fenti adatoknak az érintett nyilvántartásba való bejegyzésére, módosítására és átírására vonatkozó feltételeket.

21 – A C-254/98. sz. TK-Heimdienst-ügyben 2000. január 13-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-151. o.) 14. és 15. pontja.

22 – Lásd különösen a C-444/05. sz. Stamatelaki-ügyben 2007. április 19-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3185. o.) 23. pontját. A családi nevekre vonatkozó tagállami szabályok közötti jelentős különbségekkel, valamint e helyzet okaival kapcsolatban lásd a fent hivatkozott Dafeki-ügyben hozott ítélet 14. és azt követő pontjait.

23 – A francia szenátusnak a Nemzetközi Személyi Jogállapoti Bizottságra vonatkozó jelentése (2001–2002. évi rendes ülésszak, 277. sz.) szerint „az anyakönyvezést a személyek és a család állapotára vonatkozó alapvető tények – például születés, házasság, név vagy állampolgárság – megállapításának módjaként határozhatjuk meg. Kiterjesztő értelemben az anyakönyv a tényeket megállapító okiratok kiállításáért, a házasságkötés lebonyolításáért, a kivonatok, anyakönyvi naplók és egyéb dokumentumok kiállításáért felelős állami szervre is utal." Nincs azonban az anyakönyv fogalmának valamennyi tagállamban elfogadott közös meghatározása, mivel egyes tagállamok a fenti idézetben szereplő két fogalmi kategóriára különböző fogalmakat használhatnak.

42. A tagállamoknak azonban a számukra fenntartott hatáskörök gyakorlása során a tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot, illetve a jelen ügyben különösen a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, az európai polgárságra és a személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseket.[24]

b) Az alapügy időbeli vonatkozásairól

43. M. Runevič-Vardyn születési anyakönyvi kivonatát illetően, amelyet először a Litván SZSZK[25] hatóságai állítottak ki cirill betűkkel 1977-ben, majd 2003-ban litván nyelven újra elkészítettek, két időbeli vonatkozás okozhat problémát. A Litván Köztársaság függetlenségének 1990-es visszanyerését követően csak 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. M. Runevič-Vardyn ebből következően csak több évvel családi neve és utóneve bejegyzését követően gyakorolta az uniós jog által biztosított jogosultságokat, nevezetesen az európai polgársághoz kapcsolódó mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogot.

44. Két – általános és egyedi – nézőpontból is felmerül tehát az előzetes döntéshozatalra utaló határozattal érintett uniós jogi rendelkezések időbeli hatályának kérdése.

45. Ami az első nézőpontot illeti, emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unióhoz történő csatlakozásával az érintett tagállamnak át kellett ültetnie a különösen a 2000/43 irányelvnek és az EK-Szerződésnek az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő rendelkezéseiből eredő közösségi vívmányokat, illetve csatlakozása óta a Litván Köztársaság köteles az említett jogi normákat betartani és betartatni. E kötelezettségből azonban véleményem szerint nem következik az adott állam uniós taggá válása előtt meglévő, és az ezen időpontot megelőzően felmerült tényekre vonatkozó közigazgatási aktusok tartalmi módosításának visszamenőleges kötelezettsége.

46. A második nézőpontot illetően megállapítható, hogy bár tény, hogy Runevič-Vardyn határon átnyúló jellegű helyzete jóval azután jött létre, hogy személyazonosságát a vitatott anyakönyvi okmányban megállapították, a kérdések azonban az uniós jog alkalmazására vonatkoznak annak érdekében, hogy a válaszokból le lehessen vonni a megfelelő következtetéseket e helyzet, illetve minden más, a szóban forgó rendelkezéseknek az említett tagállamban való hatálybalépésétől kezdve e jog hatálya alá tartozó joghatásokat kiváltó helyzet tekintetében.

47. Márpedig véleményem szerint az uniós jog nem írhatja elő, hogy visszaható hatállyal módosítsák az uniós csatlakozás előtt

24 – Lásd különösen a fent hivatkozott Garcia Avello ügyben hozott ítélet 25. pontját.

25 – Emlékeztetek arra, hogy a balti államok Szovjetunióhoz csatolását ebben az időszakban *de facto* minden európai állam elismerte.

kiállított születési anyakönyvi kivonatokat. Ezzel szemben nem kizárt, hogy az uniós jog a magánszemélyek számára jogot keletkeztessen arra, hogy valamely tagállamtól olyan anyakönyvi okmány kiállítását kérje, amely úgy igazolja a születési anyakönyvi kivonatában lévő adatokat, hogy a családi neve és az utóneve megjelölésére eltérő írásmódot használ, ahogyan azt a litván hatóságok M. Runevič-Vardyn vonatkozásában 2003-ban tették.

c) Az alapügy határon átnyúló vonatkozásairól

48. A litván kormány arra hivatkozik, hogy az alapügy egyes részeire vonatkozó adatok összessége saját területére összpontosul. Úgy véli, hogy M. Runevič-Vardynnak a családi neve és az utóneve születési anyakönyvi kivonatában történő módosítására vonatkozó kérelmei nem tartoznak az uniós jog rendelkezéseinek hatálya alá, mivel az említett okmányt Litvániában állították ki, és litván állampolgárra vonatkozik. Emlékeztetek arra, hogy itt az ügy érdemére vonatkozó, nem pedig elfogadhatatlansági kifogással összefüggő kérdésről van szó.

49. Ezzel szemben nem kétséges az uniós joghoz kapcsolódás az ügy többi vonatkozása tekintetében, vagyis az alapügy két felperese nevének a házassági anyakönyvi kivonatban történő bejegyzését illetően, mivel olyan, különböző állampolgárságú házastársakról van szó, akik mindketten az Unión belüli szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolták.

50. A 2000/43 irányelvet illetően meg kell jegyezni, hogy az az EK 13. cikk(1) bekezdésében lefektetett, faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés tilalmának elvét hajtja végre. Ezen elv hatályát nemcsak az adott tényállás esetleges belföldi jellege, hanem általános szinten a közösségi (vagy uniós) hatáskörök korlátozása, különös szinten pedig a 2000/43 irányelvnek – magában az irányelvben meghatározott – hatálya is szűkíti; megjegyzendő azonban, hogy véleményem szerint az irányelv a teljes egészében belső helyzetekre[26] is kiterjed.

51. Ami az EK 12. cikk és az EK 18. cikk alkalmazhatóságát illeti, az attól függ, hogy a tényállás az EK-Szerződés hatálya alá tartozik-e, vagy sem. Már utaltam arra, hogy a házassági anyakönyvi kivonattal kapcsolatos kérdések nyilvánvalóan az uniós jog alapvető szabadságokra vonatkozó rendelkezéseinek hatálya alá tartozhatnak. Az M. Runevič-Vardyn számára 2003-ban kiállított születési anyakönyvi kivonat kapcsán emlékeztetek arra, hogy olyan gyakorlati nehézségekre hivatkozott, amelyek őt állítása szerint Lengyelországban és Belgiumban érték, abból adódóan, hogy családi

26 – Lásd ebben az értelemben Bell, M.: *Anti-Discrimination Law and the European Union*, Oxford University Press, 2002., 137. o., idézi: Ringelheim, J.: „The Prohibition of Racial and Ethnic Discrimination in Access to Services under EU Law", *European Anti-discrimination Law Review*, 2010., 10. sz., 11. o.

nevének írásmódja a rá és családjára vonatkozó litván és lengyel anyakönyvi okmányokban eltér. Véleményem szerint a származás szerinti országban kiállított anyakönyvi okmányok tekintetében nem minősül tisztán belföldinek a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló és másik tagállam állampolgárával házasságot kötő uniós polgár helyzete, ha ennek az országnak a jogszabályai azt eredményezik, hogy a házastársak közös családi nevét nem lehet egységes módon írni a mindkettőjükre vonatkozó anyakönyvi okmányokban. Az ilyen tényállás az EK-Szerződés hatálya alá tartozik.

52. A jelen ügyben az alapügynek bizonyára vannak olyan elemei, amelyek a Litván Köztársaság területére korlátozódnak. Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján azonban a Bíróság egyedül erre a körülményre tekintettel nem mellőzheti a válaszadást.[27] A meghatározó szempont itt az, hogy vajon a kért értelmezés kapcsolatban áll-e az alapüggyel, vagy sem. Márpedig látható, hogy M. Runevič-Vardyn születési anyakönyvi kivonatának tartalma a gyakorlatban okmányokban – például az érintett útlevelében vagy házassági anyakönyvi kivonatában – szereplő bejegyzések alapjául szolgálhat, amelyek szintén az említett jogvita tárgyát képezik. Így tehát annak ellenére, hogy egyes tények a tagállam területére összpontosulnak, a válasz hasznos lehet a kérdést előterjesztő bíróság számára.

27 – Lásd különösen a C-300/01. sz. Salzmann-ügyben 2003. május 15-én hozott ítéletet (EBHT 2003., I-4899. o.).

53. Következésképpen úgy gondolom, hogy a Bíróságnak választ kell adnia az előzetes döntéshozatal céljából elé terjesztett kérdésekre.

2. A 2000/43 irányelv alkalmazhatóságáról

54. Ha az alapügy során előterjesztett, a 2000/43 irányelv értelmében vett etnikai származáson[28] alapuló közvetett megkülönböztetés fennállásának megállapítására irányuló kérelmek nem tartoznak az irányelv rendelkezéseinek hatálya alá, akkor a Bíróságnak a tárgyi hatály alapján nincs hatásköre a kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseinek megválaszolására.

55. Az észrevételeket benyújtók túlnyomó többsége úgy látja, hogy a 2000/43 irányelv a jelen ügyben nem alkalmazható. Ez alól csak

28 – Az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy „az etnikai származás fogalma közös nemzetiséggel, vérségi hovatartozással, vallással, nyelvvel, származással, kulturális és hagyományos környezettel rendelkező társadalmi csoportok eszméjén alapul" (az EJEB, 2005. december 13-i Timichev kontra Oroszország ítélet, 55762. és 55974/00. sz. kereset, *Ítéletek és Határozatok Tára* 2005-XII., 55. §). Lásd még De Schutter, O.:„L'interdiction de discrimination dans le droit européen des droits de l'homme – Sa pertinence pour les directives communautaires relatives à l'égalité de traitement sur la base de la race et dans l'emploi", az Európai Bizottság égisze alatt közzétett jelentés, OPOCE, Luxembourg, 2005., különösen a 7., 15., 38. és 39. o.

az alapügy felperesei és a portugál kormány[29] képeznek kivételt.

56. Az alapügy felperesei kifejtik, hogy az említett irányelv tárgyi hatálya nagyon széles, és a társadalmi élet számos területét felöleli. A jogalkotó szándéka alapján ugyanis az egyenlő bánásmód elvének megvalósítására vonatkozó más irányelvektől eltérően a 2000/43 irányelv hatálya kiterjed a foglalkoztatás és a szakmai képzés területén túlra is.[30]

57. Tény, hogy a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 7-i 2000/78/EK tanácsi irányelvvel[31] ellentétben a 2000/43 irányelv nem zárja ki kifejezetten a hatálya alól az anyakönyvre vonatkozó kérdéseket. Mindazonáltal a 2000/43 irányelv elfogadásához vezető javaslat szerint az irányelv hatálya alá tartozó területek csak annyiban azok, amennyiben az EK-Szerződéssel a Közösség számára biztosított hatáskörök korlátai között maradnak.[32] Az említett irányelv 3. cikke emlékeztet arra, hogy az irányelvet e korlátokra tekintettel fogadták el. Márpedig – mint arra már utaltam – a családi nevek és utónevek anyakönyvekben történő feltüntetése nem tartozik uniós hatáskörbe.

58. Ezenkívül a 2000/43 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése[33], amely az irányelv tárgyi hatályát kimerítő jelleggel határozza meg, véleményem szerint egy olyan elemet sem tartalmaz, amely olyan sajátos tárgykörökkel állna kapcsolatban, mint az anyakönyvezés és az ahhoz kapcsolódó okmányok kiállítása. Azok között a területek között, ahol tilos a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés, az említett bekezdés h) pontjában szerepel „a nyilvánosság rendelkezésére álló árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint ezen áruk szállítása és e szolgáltatások nyújtása, beleértve a lakással kapcsolatos árukat és szolgáltatásokat". Ez az egyetlen olyan pont, amely a jelen ügyben relevanciával bírhat, mivel a többi pont szakmai, szociális vagy képzési vonatkozásokra utal, amelyek semmilyen kapcsolatban nem állnak az alapügy tárgyával. Nem lehet ugyanakkor úgy tekinteni, hogy az anyakönyvi okmányokban feltüntetett családi nevek és utónevek írásmódjára vonatkozó szabályozás közvetlenül az irányelv szerinti „szolgáltatás" fogalmába tartozik.[34]

29 – Az említett kormány nem foglal kifejezetten állást ebben a kérdésben, azonban olyan értelemben nyilatkozik, hogy a 2000/43 irányelv és az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nemzeti szabályozás egymással összeegyeztethetetlen.

30 – A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló tanácsi irányelvre vonatkozó 1999. november 25-i javaslat (COM(1999) 566 végleges, 5. o.) szerint „a rasszizmus és az idegengyűlölet Európában történő visszaszorításában való határozott közreműködés érdekében széles körű hatály szükséges". Lásd még a 2000/43 irányelv (12) preambulumbekezdését.

31 – HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o. E két irányelv közti különbség annál is inkább figyelemreméltó, mivel azokat ugyanabban az időszakban és azonos jogalapon, vagyis az EK 13. cikk alapján fogadták el.

32 – Az irányelvre vonatkozó javaslat (COM(1999) 566 végleges, 7. o.).

33 – Amint az a 2000/43 irányelv (13) preambulumbekezdésében szerepel, az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése kizárja a hatálya alól az állampolgárságon alapuló megkülönböztetést.

34 – E fogalom kapcsán lásd Ringelheim, J., i. m., 11. és azt követő oldalak.

59. Az alapügy felperesei azt állítják, hogy a helyzetük e rendelkezések hatálya alá tartozik, mivel egyes jogok megszerzéséhez, továbbá ahhoz, hogy hozzáférhessenek a 2000/43 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti árukhoz és szolgáltatásokhoz, szükséges valamilyen személyazonosító okmány, illetve egyéb típusú iratok, igazolások vagy oklevelek bemutatása.

60. Ez az érvelés azonban nem meggyőző számomra. Az említett irányelv előkészítő munkaanyagai[35] szerint az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja alapján az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférésről vagy azok szállításáról és nyújtásáról szóló „határozatok" nem alapulhatnak faji vagy etnikai származáson. A Bizottság, annak érzékeltetése érdekében, hogy az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén a gazdasági és szociális integrációt korlátozó megkülönböztetés mire vonatkozhat, példaként a kisvállalkozások számára nyújtott kölcsönök vagy jelzálogkölcsönök tárgyában hozott határozatokon alapuló pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést hozta fel.[36] Ebben a példában a meghozott határozatok és az igénybe vett szolgáltatások közötti kapcsolat közvetlen és nyilvánvaló. Ezzel szemben számomra úgy tűnik, hogy az alapügy által érintett rendelkezések nem vetnek fel ilyen okozati összefüggést.

61. Az alapügy felperesei által képviselt megközelítést csak akkor lehet elfogadni, ha figyelembe vesszük a családi nevek és utónevek írásmódjára vonatkozó jogszabályok közvetett hatásait is, amennyiben azoknak – bár ilyen kinyilvánított vagy mögöttes céljuk nincs – gyakorlati következménye az, hogy az érintettek egyes árukhoz vagy szolgáltatásokhoz – például repülőjegy-vásárlás, bankszámlanyitás vagy bármely adminisztratív intézkedés lebonyolítása – való hozzáférése korlátozott, míg más, azonos helyzetben lévő házastársak nem szembesülnek ilyen potenciálisan visszatartó akadályokkal.[37]

62. Magam nem csatlakozom ehhez az érveléshez. Ha a fent bemutatott helyzetben bármilyen módon hátrányos megkülönböztetés valósulna meg, akkor az nem magából az érintett szabályozásból, hanem az áruk szállítóinak és a szolgáltatások nyújtóinak a számukra bemutatott anyakönyvi okmányokra tekintettel tanúsított magatartásából származna. A magánszemélyek ilyen cselekményeit azonban meg kell különböztetni a közigazgatási hatóságok intézkedéseitől.

63. Ráadásul lehetetlen *a priori* eldönteni, hogy vajon az áruk szállítói és a szolgáltatások nyújtói által előidézett, etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés

35 – Az irányelvre vonatkozó javaslat (COM (1999) 566 végleges, 8. o.).

36 – Az irányelvre vonatkozó javaslat (COM (1999) 566 végleges, 5. o.).

37 – Ez az álláspont védhető, amennyiben hátrányos megkülönböztetés esetén nem a jogalkotói szándék, hanem elsősorban a szóban forgó szabályozás hatása a meghatározó. Így a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja is az elszenvedett „hátrányra" vonatkozik. Ehhez hasonlóan a C-54/07. sz. Feryn-ügyben 2008. július 10-én hozott ítéletében (EBHT 2008., I-5187. o.) a Bíróság a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett, a munkaerő-felvételnél megvalósuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés minősítése érdekében a vitatott intézkedés konkrét – mégpedig visszatartó – hatására támaszkodott.

következhet-e az etnikai származás anyakönyvi okmányban történő, akár közvetlen (önmagában való), akár közvetett (a családi nevek és az utónevek írásmódja által történő) feltüntetéséből, vagy éppen e megjelölés mellőzéséből. Az alapügy körülményeivel kapcsolatban M. Runevič-Vardyn azokra a nehézségekre hivatkozik, amelyek abból a tényből fakadtak, hogy a lengyel betűket nem fogadják el a litván állampolgárok anyakönyvi okmányaiban. Más összefüggésben viszont valamely személyt akkor érhet hátrányos megkülönböztetés, ha etnikai kisebbségi származását feltüntetik az anyakönyvi okmányokban.[38] Emlékeztetek arra, hogy közvetett hátrányos megkülönböztetés akkor valósul meg, ha olyan, látszólag semleges feltételt alkalmaznak, amely személyek adott csoportját – más személyekkel szemben – különösen hátrányosan érint. A tagállamok számára ilyen feltétel alkalmazása tilos, kivéve ha ezt megfelelően igazolni tudják. Az uniós jogot nem értelmezhetjük úgy, hogy az azt eredményezze, hogy az egymás alternatíváit jelentő és egymást kölcsönösen kizáró itt említett két eset mindegyikét felrójuk valamely tagállamnak hátrányos megkülönböztetés megvalósításaként.

64. Az M. Runevič-Vardyn és Ł. P. Wardyn által említett konkrét problémák a litván és a lengyel anyakönyvi okmányokban feltüntetett családi nevük és utónevük írásmódjának *különbségeiből* adódnak, nem pedig magából az alkalmazott írásmódból. A rájuk vonatkozó litván házassági anyakönyvi kivonat alapján lényegében semmi kétség nem férhet – az okmányban nagybetűs bejegyzésként szereplő – „MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN” és „LUKASZ PAWEL WARDYN” közötti házasság fennállásához. A felmerült probléma nem áll kapcsolatban a 2000/43 irányelvben említett, hátrányos megkülönböztetést előidéző tényezőkkel.

65. Véleményem szerint a mai viszonyok között a Bíróság nem fogadhatja el, hogy azokban az esetekben, amelyekben a házasságnak jelentősége van az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés szempontjából, a házasság tényét le lehet vezetni a házastársak nevének azonosságából, vagy ki lehet zárni ilyen azonosság hiányában. A jelen ügyben és minden hasonló helyzetben kizárólag a házassági anyakönyvi kivonat vagy egy hasonló típusú anyakönyvi okmány bizonyíthatja minden kétséget kizáróan a házassági kapcsolatot.

66. A teljesség kedvéért hangsúlyozom, hogy ha a Bíróság a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdése h) pontja tartalmának olyan kiterjesztő értelmezését fogadja el, amelybe az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatban az anyakönyvi okmányokban feltüntetett családi nevek és utónevek írásmódjára vonatkozó szabályozás

38 – Így az M. Runevič-Vardyn számára 2002-ben kiállított litván útlevélben feltüntették lengyel származását, azonban előfordulhat, hogy egy ilyen bejegyzésre egyes tagállamokban úgy tekintenek, mint ami hátrányos megkülönböztetés indokát képezheti.

által kiváltott közvetett hatásokat is beleérti, akkor ez az irányelv alkalmazása során – a nyilvánvalóan a hatálya alá tartozó – vállalkozásokat illetően is problémákat vet fel. Például ha az etnikai származáson alapuló megkülönböztetés megállapítása az anyakönyvi okmányokban használt betűkkel kapcsolatos korlátozásokhoz kapcsolódik, akkor ez az értelmezés lehetőséget biztosít arra, hogy hátrányos megkülönböztetésre hivatkozzanak minden olyan szolgáltató esetében, amely – műszaki vagy szabványokkal kapcsolatos követelmények miatt – kénytelen a fogyasztóira vonatkozóan általa kibocsátott iratokban és közleményekben a grafémáknak és jeleknek csak egy viszonylag szűk körét használni.[39] Számomra túlzásnak és indokolatlannak tűnik az ilyen gyakorlat hátrányosan megkülönböztető hatásúnak minősítése, még ha az csak eshetőleges is.

67. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy az olyan nemzeti szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van, nem tartozik a 2000/43 irányelv tárgyi hatálya alá.

39 – Például a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) 9303. sz. dokumentuma alapján az úti okmányok géppel olvasható rovataiban engedélyezett jelek az említett dokumentum 8. sz. függelékében lévő számokra és az angol ábécé nagybetűire korlátozódnak, a többi betűt vagy diakritikus jelet át kell írni a 9. sz. függelékben lévő mintának megfelelően (lásd: *Géppel leolvasható úti okmányok*, az ICAO honlapján: www2.icao.int). A légitársaságok az utasok neveinek repülőjegyeken történő feltüntetése során elvileg ugyanezt az elvet alkalmazzák.

3. Az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetésre és az európai polgárságra vonatkozó kérdések

68. Az EK 17. cikk értelmében mindenki, aki valamely tagállam állampolgára, rendelkezik az uniós polgár jogállásával, amelyből az EK-Szerződésben előírt jogok és kötelezettségek származnak, és amelyek között szerepel az EK 12. cikk első bekezdésében említett, állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma érvényesítéséhez való jog, továbbá az EK 18. cikk(1) bekezdésében biztosított, a tagállamok területén való mozgás és tartózkodás szabadsága, mégpedig az uniós jog tárgyi hatálya alá tartozó minden helyzetben.[40]

a) Az EK 12. cikknek az anyakönyvi okmányok módosítása iránti különböző kérelmekre tekintettel való értelmezéséről

69. Az alapügy adatai alapján úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik és negyedik kérdés megválaszolásához az alapügy felperesei által benyújtott kérelmeket illetően három kérelmet kell megkülönböztetni: egyrészt

40 – E különböző rendelkezések egymásra tekintettel való értelmezéséről lásd a C-499/06. sz. Nerkowska-ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-3993. o.) 21. és azt követő pontjait, továbbá a C-135/08. sz. Rottmann-ügyben 2010. március 2-án hozott ítélet (EBHT 2010., I-1449. o.) 43. és azt követő pontjait.

az M. Runevič-Vardyn születési anyakönyvi kivonatának módosítására irányuló kérelmet, másrészt Ł. P. Wardynnak a házassági anyakönyvi kivonatra vonatkozó kérelmét, harmadrészt az M. Runevič-Vardynnak az ez utóbbi anyakönyvi kivonatban szereplő házassági nevére vonatkozó kérelmet.

70. Az M. Runevič-Vardyn számára a vilniusi önkormányzat anyakönyvi hivatala által a litván szabályozásnak megfelelően kiállított születési anyakönyvi kivonatban szereplő lánykori nevet illetően azon a véleményen vagyok, hogy ez a helyzet nem tartozik az EK 12. cikk rendelkezéseinek hatálya alá. Nem lehet ugyanis szó állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetésről, hiszen M. Runevič-Vardyn annak a tagállamnak az állampolgára, amely a kifogásolt szabályozást hozta. Úgy látom továbbá, hogy az említett cikk német nyelvű szövege[41], amely a Római Szerződés 1957-es hatálybalépése óta változatlan, azt bizonyítja, hogy az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés a különböző tagállamok állampolgárai között fennálló, nem pedig az etnikai kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetésre utal.

71. A Ł. P. Wardyn által benyújtott, a házassági anyakönyvi kivonat módosítását célzó kérelem kapcsán megjegyzem, hogy az nem a saját családi nevére vonatkozik, amelyet eredeti formájához képest változatlanul tüntettek fel, hanem utóneveire, amelyeket a litván alaknak („Lukasz Pawel") megfelelően írtak át, vagyis olyan diakritikus jelek nélkül („Łukasz Paweł"), amelyeket a születése és az állampolgársága szerinti állam, vagyis a Lengyel Köztársaság nyelvében használnak. Ł. P. Wardyn továbbá úgy véli, hogy lengyel állampolgársága miatt hátrányos megkülönböztetésben részesült, mivel a litván állampolgárságú házasulandókkal ellentétben neki nem volt lehetősége arra, hogy eredeti nevét, azaz a „Wardynt" házastársának átadja, mivel azt házastársa esetében a litván alakú „Vardynra" írták át.

72. E tényállást illetően a Bírósághoz észrevételeket benyújtók széles körben elfogadták az EK 12. cikk alkalmazhatóságát, és ezt az álláspontot magam is osztom. A lengyel állampolgárságú Ł. P. Wardyn ugyanis határon átnyúló házasságot kötött azzal, hogy Litvániában e másik tagállam állampolgárával házasodott össze. Ráadásul jelenleg házastársával és házasságukból származó gyermekükkel együtt Litvánián és Lengyelországon kívül, Belgiumban laknak, ahol – állítása szerint – a családi neve és a litván hatóságok által a házastársának adott családi név közti eltérés miatt nehézségei adódtak.

73. Az EK 12. cikk által támasztott követelmények értelmezése kapcsán egyedül a Litván Köztársaság és a Cseh Köztársaság véli úgy, hogy az olyan szabályozás, mint amelyről

41 – „Unbeschadet besonderer Bestimmungen der Verträge ist in ihrem Anwendungsbereich jede Diskriminierung aus Gründen der *Staatsangehörigkeit* verboten" (kiemelés tőlem).

az alapügyben szó van, nem ellentétes az említett cikkel. Én ezzel ellentétes véleményen vagyok, olyan okoknál fogva, amelyeket a későbbiekben fogok kifejteni. Már itt megjegyzem azonban, hogy számomra úgy tűnik, hogy az állampolgárságon alapuló – tehát az EK 12. cikket sértő – közvetett hátrányos megkülönböztetés valósult meg egy olyan uniós polgárral szemben, aki úgy döntött, hogy egy állampolgársága szerinti államtól különböző tagállamban köt házasságot, és eredeti utóneveit a házassági anyakönyvi kivonatban pusztán e tény miatt módosították.

74. Ezzel szemben, véleményem szerint nincs szó olyan hátrányos megkülönböztetésről, amely abból eredne, hogy valamely tagállam állampolgárát megfosztották attól a lehetőségtől, hogy a családi nevét eredeti formájában adja át házastársára számára, mivel egy ilyen állítólagos „jog" összeegyeztethetetlennek tűnik számomra a többek között az uniós jog által biztosított, nemek közötti egyenlőség elvével.[42] Házasságkötése során minden személynek, férfinak és nőnek egyaránt, biztosítani kell az olyan különböző lehetőségek közötti választás jogát, mint például a saját családi név megtartása, a házastárs családi nevének felvétele,[43] illetve összekapcsolt név felvétele, amennyiben erre az e házasságra alkalmazandó jogszabályok lehetőséget biztosítanak. Bár M. Runevič-Vardyn rendelkezett ilyen választási lehetőséggel,[44] Ł. P. Wardyn viszont nem igényelhette családi neve átadásának lehetőségét.

75. Úgy vélem, hogy a jelen ügyben fennáll az egyenlő bánásmód általános elvének megsértése, mivel azok a belföldi állampolgárok, akik az általános szabálynak megfelelően olyan családi nevet és utónevet viselnek, amelynek az írásmódja megfelel a litván nyelv szabályainak, kedvezőbb bánásmódban részesülnek, mint más tagállamok azon állampolgárai, akik az említett nyelvben ismeretlen betűt vagy diakritikus jelet tartalmazó nevet viselnek.[45] Felmerül tehát a kérdés, hogy vajon az egyenlő bánásmód elvének e megsértése, amely állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet, objektív módon igazolható-e jogszerű céllal, valamint az e cél elérésére szolgáló arányos eszközökkel.

42 – Lásd az EJEB, fent hivatkozott Losonci Rose és Rose kontra Svájc ítéletet (47. §), amely hangsúlyozza, „hogy az Európa Tanács tagállamaiban a házastársak családi nevének egyenlőségen alapuló megválasztását illetően konszenzus körvonalazódik, továbbá nemzetközi szinten, az ENSZ-ben a nemek közti egyenlőségre vonatkozó fejlődés e speciális területen mindkét házastárs azon jogának elismerése felé halad, hogy eredeti családi nevük használatát megtartsák vagy egyenlő módon részesüljenek egy új családi név megválasztásának lehetőségében".

43 – Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1978-ban elfogadta a (78) 37. sz. határozatot, amelyben ajánlásként fogalmazta meg az Európa Tanács tagállamai számára a férfiak és nők közötti bármilyen hátrányos megkülönböztetés felszámolását a családi nevekre vonatkozó jogi szabályozás területén, illetve 1995-ben a 1271. sz. ajánlást (lásd a http://assembly.coe.int internetes oldalt).

44 – Az EK 18. cikk értelmezésével összefüggésben a későbbiekben visszatérek M. Runevič-Vardyn házassági névvel kapcsolatos helyzetére.

45 – Emlékeztetek arra, hogy ha nincs különbségtétel, akkor hátrányos megkülönböztetés sem lehetséges. A születés időpontjának anyakönyvi bejegyzése kapcsán lásd különösen a C-102/98. és C-211/98. sz., Kocak és Örs egyesített ügyekben 2000. március 14-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-1287. o.) 52. és azt követő pontjait.

76. A jogszerű cél – amelyre a vitatott szabályozás alátámasztása érdekében eredményesen lehet hivatkozni – a hivatalos nyelv védelmének biztosítása a nemzeti egység megőrzése és a társadalmi összetartás megóvása érdekében.

77. Ezzel kapcsolatban érdemes az Emberi Jogok Európai Bíróságának e tárgyban hozott ítélkezési gyakorlatára hivatkozni, amelyet szükségképpen figyelembe kell venni,[46] annál is inkább, mivel az Európai Unió Alapjogi Chartájához fűzött magyarázatokból[47] kitűnik, hogy a Charta 7. cikkében biztosított jogok megegyeznek az EJEE 8. cikkében foglalt jogokkal, továbbá az ezekre vonatkozó jogszerű korlátozások is megegyeznek az említett egyezmény 8. cikkének (2) bekezdése által elfogadott korlátozásokkal.[48]

78. Tény, hogy az EJEE egyetlen olyan rendelkezést sem tartalmaz, amely kifejezetten elismerné a személynek a neve és az identitása védelméhez fűződő jogát. Mindazonáltal az EJEE 8. cikkének kiterjesztő értelmezése alapján az Emberi Jogok Európai Bírósága úgy ítélte meg, hogy a magánszemélyek neve magán- és családi életük részét képezi, mivel az az önazonosság és a családhoz való kötődés eszköze.[49]

79. Hangsúlyozom, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága elé már került a jelenlegi alapügyhöz hasonló ügy, amelynek során a kérelmező családi nevének „erőszakos lettesítését" vitatta. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezt a kérelmet mint nyilvánvalóan megalapozatlant elutasította, megállapítva, hogy bár a szóban forgó, családi nevek átírásában megnyilvánuló gyakorlat az érintett személy magán- és családi életébe való beavatkozást idézhet elő, azonban nem sérti az EJEE előírásait, mivel ez a gyakorlat egyrészt törvényi előíráson alapult, másrészt az az EJEE 8. cikkének(2) bekezdésére tekintettel egy vagy több jogszerű célra irányult, végül harmadrészt a gyakorlat egy demokratikus társadalomban e célok eléréséhez szükséges volt.[50] Az említett bíróság újabban felhívta a figyelmet arra, hogy ezen a területen a hatóságok által megjelölt és a nemzeti bíróságok által elfogadott igazolásokra vonatkozóan alapvetően annak eldöntésére kell törekedni, hogy vajon a magán- és

46 – A tagállamokat az uniós jog alkalmazása során terhelő, az alapvető jogok védelmére vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatban lásd a C-117/06. sz., Möllendorf és Möllendorf-Niehuus ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-8361. o.) 78. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

47 – HL 2007. C 303., 20. o.

48 – Lásd az E. Sharpston főtanácsnok által a még folyamatban lévő C-208/09. sz. Sayn-Wittgenstein-ügyben ismertetett indítvány 9. és 10. pontját.

49 – Az EJEB, 1994. február 22-i Burghartz kontra Svájc ítélete (A. sorozat 280-B. sz.), 24. §; 1994. november 25-i Stjerna kontra Finnország ítélete (A. sorozat 299-B. sz.), 37. §; 1996. október 24-i Guillot kontra Franciaország ítélete (*Ítéletek és Határozatok Tára* 1996-V), 21. §, illetve 2008. július 1-jei Daróczy kontra Magyarország ítélete (44378/05. sz. kereset), 32. §. Lásd továbbá az F.G. Jacobs főtanácsnok által a fent hivatkozott Konstantinidis-ügyben ismertetett indítvány 33., 40. és 41. pontját, valamint a fent hivatkozott Garcia Avello ügyben ismertetett indítvány 66. pontját.

50 – Az EJEB, 2004. december 7-i Kuharec alias Kuhareca kontra Lettország ítélete (71557/01. sz. kereset).

a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogot érintő korlátozás „szükségességét” meggyőző módon bizonyították-e.[51]

80. Én is egyetértek azzal, hogy az uniós jog nem tiltja tagállamok számára önmagában azt, hogy a nemzeti nyelv védelme érdekében a családi nevek és az utónevek írásmódjára vonatkozó szabályokat határozzanak meg. Hangsúlyozom, hogy EU-Szerződés 4. cikkének (2) bekezdése szerint az Unió tiszteletben tartja a tagállamok nemzeti identitását.

81. A fő kérdés azonban annak eldöntése, hogy vajon a hivatalos nyelv védelme mint elérni kívánt cél érdekében a litván szabályozás tiszteletben tartja-e az arányosság elvét.[52]

82. Az észt kormány úgy véli, hogy a megfelelő és szükséges eszközökre vonatkozó követelményeket egy olyan rendszer teljesítené, amely azt garantáló rendelkezéseket tartalmaz, hogy a gyakorlatban különösebb nehézség nélkül egymáshoz kapcsolhatók legyenek a nevek különböző alakjai, és visszakereshető legyen az eredeti alak

83. Egyébiránt a litván kormány jelzi, hogy a litván parlamenthez olyan törvényjavaslatot nyújtott be, amely a személyek bizonyos csoportja számára lehetővé teszi, hogy a családi nevek és utónevek írásmódjában ne kizárólag a hivatalos nyelv betűit, hanem a latin ábécé egyéb betűit is használják (diakritikus jelekkel vagy azok nélkül).[53]

84. Mindezek azt bizonyítják, hogy az alapügyben szóban forgó szabályozás által elfogadottnál kevésbé korlátozó megoldás is lehetséges, és hogy a Litván Köztársaság által a kitűzött célok eléréséhez jelenleg használt eszközök aránytalanok.

85. Álláspontom szerint ezzel kapcsolatban a 14. sz. ICCS-egyezmény[54] hasznos kiindulási pontként szolgálhat az EK-Szerződés

51 – Az EJEB, 2010. február 2-i Kemal Taşkin és társai kontra Törökország ítélete (30206/04., 37038/04., 43681/04., 45376/04., 12881/05., 28697/05., 32797/05. és 45609/05. sz. keresetek), 49. §.

52 – Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a Konstitucinis Teismas (a Litván Köztársaság alkotmánybírósága) 1999. október 21-én hozott határozata szerint a Litván Köztársaság állampolgárainak útlevelében a családi nevet és az utónevet a nemzeti nyelven kell feltüntetni, mivel az idegen betűk szerepeltetése nemzeti érdekeket sérthet, amennyiben nemcsak a hivatalos nyelv alkotmányos alapelvét, hanem a kormányzati, önkormányzati vagy egyéb intézmények, vállalkozások és szervek zavartalan működését is veszélyezteti. Ezt követően, a 2009. november 6-án hozott, az előbbi határozatot értelmező határozatában e bíróság hozzátette, hogy a litván útlevél „egyéb bejegyzések” rovatában a nevet eredeti formájában is fel lehet tüntetni, amennyiben egy belföldi állampolgár ezt kéri.

53 – A családi nevek és utónevek hivatalos okmányokban szereplő írásmódjáról szóló, 2009. január 14-én benyújtott törvényjavaslat (Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektas) (XIP-1644. sz.). A fenti javaslatot a Litván Parlament elutasította. Ennek ellenére a munkálatok a parlamenti képviselők egy csoportja által benyújtott, kevésbé megengedő tartalmú törvényjavaslat (XIP-1668. sz.) keretében tovább folytatódnak (lásd a www.lrs.lt internetes oldalt).

54 – A tizenhat európai államból álló, 1950-ben létrehozott kormányközi szervezet, a Nemzetközi Személyi Jogállapoti Bizottság (ICCS) fő feladata olyan kötelező erővel rendelkező megállapodások kidolgozása, amelyek a részes államoknak a személyek személyi és családi állapotára, jog- és cselekvőképességére vagy állampolgárságára vonatkozó hatályos rendelkezéseinek harmonizációjára irányulnak.

értelmezéséhez, mivel a külföldiek családi nevének és utónevének az anyakönyvekben történő feltüntetése terén ez az egyezmény a nemzetközi jogban bevált gyakorlatot tükrözi.[55]

86. A 14. sz. ICCS egyezmény 2. cikke előírja különösen, hogy ha a Szerződő Állam hatósága anyakönyvi okmányt állít ki, és ebből a célból olyan anyakönyvi okmányt vagy bármilyen egyéb dokumentumot nyújtanak be, amelyben a családi nevek és az utónevek ugyanolyan betűkkel szerepelnek, mint amelyen az okmányt kiállították, akkor ezeket a személyazonosító adatokat szó szerint, változtatás és fordítás nélkül kell átvenni, a diakritikus jeleket is beleértve, akkor is, ha ezek a jelek az adott nyelvben nem fordulnak elő. Az egyezményhez csatolt indokolás e cikk kapcsán hozzáteszi, hogy „a szó szerinti átvétel szabályát a diakritikus jelekre is alkalmazni kell", amelyeket „akkor is át kell venni, ha azok abban a nyelvben, amelyen az okmányt kiállítják, nem fordulnak elő", továbbá „[ha] az okmányt írógéppel állították ki, akkor a diakritikus jeleket adott esetben kézírással kell feltüntetni".

87. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy az EK 12. cikk első bekezdése értelmében valamely tagállam hatóságainak a többi tagállam állampolgárára vonatkozó személyazonosító adatokat szó szerint kell feltüntetnie, beleértve azoknak a diakritikus jeleknek az alkalmazását is, amelyeket az említett államokban használnak.

b) Az EK 18. cikknek az anyakönyvi okmányok módosítása iránti különböző kérelmekre tekintettel való értelmezéséről

88. Az EK 18. cikk(1) bekezdése közvetlen hatállyal[56] biztosítja minden uniós polgárnak a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogot.

89. A Bíróság korábbi, a családi nevek és utónevek anyakönyvi okmányokban történő feltüntetésének szabályozására vonatkozó ítélkezési gyakorlatát röviden az alábbiak szerint lehet összefoglalni.[57] A Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy a tagállamok számára fenntartott hatáskörről van szó, kimondta, hogy az EK 18. cikkben említett szabad mozgás akadályozását csak komoly nehézségek fennállásának bizonyítása esetén lehet megállapítani. Ilyen akadály esetleges igazolása egyrészt közrenddel kapcsolatos

55 – Az említett egyezmény preambuluma kimondja, hogy az egyezmény célja „az anyakönyvekben szereplő családi nevek és utónevek egységes feltüntetésének biztosítása".

56 – A C-413/99. sz., Baumbast és R ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-7091. o.) 94. pontja.

57 – További részletekért lásd az E. Sharpston főtanácsnok által a fent hivatkozott Sayn-Wittgenstein-ügyben ismertetett indítvány 11. és azt követő pontjait, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

szempontokon – nem pedig a közigazgatás puszta egyszerűsítésén – alapuló jogszerű indokok, másrészt az így elérni kívánt céllal arányos eszközök meglétét feltételezi.[58]

90. A jelen ügyben M. Runevič-Vardynnak a születési anyakönyvi kivonatában szereplő családi nevével és utónevével kapcsolatos helyzetét illetően az észrevételeket benyújtók többségével együtt az a véleményem, hogy az az EK 18. cikk hatálya alá tartozik, mivel az érintett az e jogszabály által biztosított jogokat gyakorolta azzal, hogy a származása szerinti államtól különböző tagállamokban telepedett le és dolgozott.

91. M. Runevič-Vardyn szerint a fent hivatkozott Garcia Avello ügyben, illetve a fent hivatkozott Grunkin és Paul ügyben hozott ítéletből egyértelműen az következik, hogy a litván szabályozás aránytalanul sérti az őt uniós polgárként megillető szabad mozgáshoz való jogot. Arra hivatkozik, hogy a nem litván eredetű családi nevek és utónevek litván betűs átírásával új személyazonosság keletkezik, ami akadályozza, hogy a más uniós országban élő személyek, így ő maga is, azonosítható legyen eredeti családi neve és utóneve alapján, továbbá magánéletükben és szakmájuk területén is súlyos nehézségek elé állítja őket.

92. Ezzel szemben úgy vélem, hogy az M. Runevič-Vardyn által a születési anyakönyvi kivonatával kapcsolatban említett nehézségek megalapozatlanok, mivel a lánykori neve, – amelyet a születése szerinti államban adtak neki – születése óta nem változott, és útlevelében is pontosan ugyanebben a formában szerepel. Ezenkívül a szóban forgó szabályozás rendelkezései nem hoznak pusztán azért hátrányos helyzetbe egyes állampolgárokat, mert éltek a más tagállamban való szabad mozgás és tartózkodás jogával.

93. Az Ł. P. Wardynnal a házassági anyakönyvi kivonatában szereplő utóneveivel kapcsolatos helyzetét illetően az észrevételt benyújtó felek mindegyike úgy véli, velem együtt, hogy az EK 18. cikk alkalmazható.

94. Magam is osztom a Bizottság álláspontját, amikor a fent hivatkozott Konstantinidis-ügyben hozott ítéletre hivatkozva hangsúlyozza, hogy minden erőfeszítést meg kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy minden uniós polgár családi neve és utóneve egyértelműen és tartósan nyerjen megállapítást, úgy, hogy az lehetővé tegye számukra az uniós polgársággal járó jogok akadályoztatás nélküli gyakorlását.

95. A litván kormány hozzáteszi, hogy Litvániában a más tagállamok állampolgárai számára kiállított olyan okmányokban, mint például a tartózkodási engedélyek vagy az anyakönyvi okmányok (születési, házassági, halotti anyakönyvi kivonatok) ez utóbbiak

58 – Hasonlóképpen, az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélete alapján a magánélethez való jog tiszteletben tartásával kapcsolatos mulasztás megállapításához a névre vonatkozó szabályozás miatt elszenvedett kellemetlenségnek meghatározott súlyúnak és jelentőségűnek kell lennie (az EJEB, fent hivatkozott Stjerna kontra Finnország ítélete, 42. §).

családi nevét és utónevét a származás szerinti államban elfogadott írásmód tiszteletben tartása mellett, a latin ábécé betűinek – ideértve a litván ábécéből hiányzó „w”, „x” és „q” betűket is – felhasználásával, de diakritikus jelek nélkül írják le.

96. Álláspontom szerint az ilyen szabályozás csak részben sérti Ł. P. Wardyn más tagállamban való szabad mozgásához és letelepedéséhez való jogát. A nemzetközi kereskedelem mindennapjai során gyakran elhagyják a diakritikus jeleket, főként mivel – mint azt már említettem – az informatikai rendszerek csak az angol ábécé használatát teszik lehetővé. Ez nem csak a repülőjegyekre, hanem gyakran az elektronikus formanyomtatványokra vagy a bankkártyákra is érvényes. Egy olyan személy számára, aki nem beszél egy adott idegen nyelvet, a diakritikus jelek jelentése sokszor ismeretlen, így észre sem veszi azokat. Számomra kevéssé valószínű – és itt most személyes tapasztalat alapján beszélek –, hogy a diakritikus jelek elhagyása önmagában ahhoz vezetne, hogy igazolni kellene, hogy valamely személy miért rendelkezik kettős személyazonossággal. Számomra tehát kizártnak tűnik az a lehetőség, hogy e jelek elhagyása valódi és jelentős hátránnyal járjon.

97. Ezzel szemben úgy gondolom, hogy a más tagállamok állampolgáraira vonatkozó anyakönyvi okmányok esetében a latin ábécé nemzeti ábécéből hiányzó betűi felhasználásának megtagadása ez utóbbiak számára képes kellően jelentős hátrányt okozni ahhoz, hogy visszatartsa őket a szabad mozgáshoz való joguk gyakorlásától. Számomra ugyanakkor nem tűnik úgy, hogy Litvániában ez lenne a helyzet, mivel a litván kormány által rendelkezésre bocsátott információk szerint más tagállamok állampolgárainak családi nevét át lehet írni ilyen betűkkel, amint az a jelen ügyben is történt, ugyanis Ł. P. Wardyn családi nevét a litván házassági anyakönyvi kivonatba „W” betűvel jegyezték be.

98. Az M. Runevič-Vardynnak a házassági anyakönyvi kivonatában szereplő házassági nevével kapcsolatos helyzetét illetően véleményem szerint alkalmazható az EK 18. cikk, és – amint azt az észrevételt benyújtó felek többsége állítja – e cikkel ellentétesnek bizonyulhat az olyan szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van.

99. A lengyel kormány hangsúlyozza, hogy a családi név vagy az utónév átírásának módosítása súlyosan sérti annak a személynek a jogait, akinek a családi nevét vagy utónevét módosították. Az anyakönyvi okmányokat és az iratokat nem csak annak az államnak a területén használják, amely azokat saját nyelvének szabályai szerint módosította, hanem az összes többi uniós tagállam területén, sőt az Unión kívül is. A lengyel kormány úgy véli, előfordulhat, hogy valamely másik tagállam

olyan állampolgárának, aki sem az adott nyelv betűit, sem az olvasásukra vonatkozó szabályokat nem ismeri, nem áll módjában megállapítani azt, hogy két különböző dokumentumban szereplő két név a valóságban egy és ugyanaz. Mindazonáltal – mint azt már említettem – véleményem szerint a Bíróság nem alapozhatja döntését arra az előfeltevésre, hogy a házastársak között fennálló házassági kötelék pusztán az alapján vélelmezhető, illetve kizárható, hogy a házastársak azonos vagy különböző családi nevet viselnek.

100. Ezen akadály igazolására a litván kormány a litván nyelv érdekeire és hagyományaira hivatkozik. Annyi bizonyos, hogy a nemzeti nyelv védelme az uniós jog szerinti közérdekű objektív szempontnak minősülhet. Ugyanakkor F. G. Jacobs főtanácsnok az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatára hivatkozva hangsúlyozza[59], hogy a családi nevek és utónevek írásmódja terén a tagállamokat megillető széles mérlegelési mozgástér nem eredményezheti az uniós polgárokat valamennyi tagállamban megillető szabad mozgáshoz és szabad tartózkodáshoz való jog aránytalan korlátozását. Ez utóbbiakat ugyanis – tekintet nélkül a származási hely szerinti tagállamra –, nem érheti sérelem amiatt, hogy e jogot gyakorolják.[60] A jelen ügyben M. Runevič-Vardynt megfosztották attól a többi litván állampolgár számára elismert jogtól, hogy házastársa nevét annak eredeti formája szerint viselje, mégpedig amiatt, mert másik tagállam állampolgárával kötött házasságot, akivel szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása során ismerkedett meg.

101. Véleményem szerint a litván rendelkezések nem minősíthetők a nemzeti nyelv védelmét célzó, megfelelő és szükséges eszköznek. Elképzelhetőek egyéb, az érintett személyek jogait kevésbé korlátozó megoldások is. Elegendő annyit megállapítani, hogy a litván jogalkotás már elfogadja a nemzeti nyelvből hiányzó betűk használatát a más tagállam állampolgárára – mint például Ł. P. Wardynra – vonatkozó anyakönyvi okmányokban, és ebből levonható az a következtetés, hogy nem veszélyezteti súlyosan e nyelv védelmét, ha a „W” betűt az Ł. P. Wardyn házastársa által viselt név bejegyzése során is használják.

59 – Az F. G. Jacobs főtanácsnok által a fent hivatkozott Garcia Avello ügyben ismertetett indítvány 66. és azt követő pontjai.

60 – A C-224/98. sz. D'Hoop-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6191. o.) 28–31. pontja: „Mivel az Unió valamely polgárát jogilag ugyanolyan bánásmódban kell részesíteni valamennyi tagállamban, mint amelyet e tagállamok az ugyanolyan helyzetben lévő állampolgáraik részére biztosítanak, összeegyeztethetetlen lenne a szabad mozgáshoz való joggal, ha ezen polgár az állampolgársága szerinti tagállamban kedvezőtlenebb bánásmódban részesülne annál, mint amely akkor illetné meg, ha nem vette volna igénybe a Szerződés által a szabad mozgás tekintetében biztosított lehetőségeket. E jog ugyanis nem érvényesülhetne teljes mértékben, ha vissza lehetne tartani a tagállami állampolgárt e lehetőségek igénybevételétől olyan akadályokkal, amelyeket valamely, e lehetőségek gyakorlását büntető szabályozás gördít az útjába a származási országába való visszatérésekor.”

V – Végkövetkeztetések

102. A fentiekre tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas előzetes döntéshozatal iránti kérelmére a következőképpen válaszoljon:

„A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazható az olyan nemzeti szabályozásra, mint amelyről az alapügyben szó van.

Az alapüggyel összefüggésben úgy kell értelmezni az EK 12. cikk első bekezdését, amely tiltja az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetést, hogy az nem tiltja a tagállamok számára, hogy olyan szabályozást alakítsanak ki, amely szerint az anyakönyvi okmányokban az állampolgáraik családi nevét és utónevét kizárólag a nemzeti nyelv betűinek használatával, más nyelvekben használatos diakritikus írásjelek, kettős betűk vagy a latin ábécé betűi egyéb módosításainak mellőzésével kell leírni. Ezzel szemben az említett cikk más tagállam állampolgárai vonatkozásában tiltja ilyen gyakorlat követését.

Az alapüggyel összefüggésben úgy kell értelmezni az EK 18. cikk (1) bekezdését, amely szerint minden uniós polgárnak joga van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz, hogy az tiltja a tagállamok számára, hogy olyan szabályozást alakítsanak ki, amelynek alapján az anyakönyvi okmányokban kizárólag a nemzeti nyelv betűinek használatával lehet leírni valamely más tagállam állampolgárának családi nevét és utónevét, vagy azt a házassági nevet, amelynek viselését a saját állampolgáruk egy másik tagállam állampolgárával kötött házasságkötése során választotta. Ezzel szemben az említett cikk nem kötelezi a tagállamokat a más nyelvekben használatos diakritikus írásjelek, kettős betűk, vagy a latin ábécé betűi egyéb módosításainak használatára."